

Johanne A. van Archem

De trein van 12:10

GROTE LETTER BIBLIOTHEEK
DEVENTER

1

Het was nu alweer bijna vijf jaar geleden, bedacht Rica Beverborg toen ze langzaam haar plaats in het kantoorpand verliet en naar buiten liep. De dag zat erop, maar dat gaf al een tijd niet meer het gevoel dat het vroeger gaf.

Toen ging ze naar huis met een tevreden gevoel. De rest van de dag kon ze besteden aan haar eigen zaken. Nu ging ze naar huis met het gevoel dat er iets drukte. Alles leek naargeestiger en depressiever dan vroeger. Ook de zon scheen niet meer zo stralend als enkele jaren geleden.

Er was de laatste jaren veel veranderd, niet alleen in het persoonlijke leven van Rica, maar ook in het maatschappelijke leven van iedereen. Want wat niemand ooit had verwacht, gebeurde twee jaar geleden: Nederland was bezet gebied geworden.

Het was oorlog, zeiden sommigen. Anderen beweerden dat het allemaal hard meeviel. De Duitsers gedroegen zich netjes, althans de eerste tijd. Ze marcheerden weliswaar door de straten van de stad, maar wie had daar nou werkelijk last van? Je keek langs hen heen als ze langskwamen en hun strijdvaardige liederen zongen.

Sommigen vonden het mooi. De Duitsers konden zingen, dat was een feit.

Het leven ging gewoon door, het werk riep na die spannende dagen van mei 1940. De jonge soldaten die krijgsgevangen waren gemaakt, keerden terug naar huis; iedereen was daar blij om. De Duitsers waren een beschaafd volk, vond men. Iedereen ging weer naar zijn werk alsof er geen bezetting was, en iedereen zei dat die bezetting zo verschrikkelijk meeviel.

Allang voor die datum was het leven van Rica veranderd in Eindhoven, waar ze een aantal jaren heel tevreden met haar zuster had gewoond.

Frieda was getrouwd met haar Twan. Tot woede van moeder Dina in het verre Twente. Ze had pertinent geweigerd op de bruiloft te komen, ze moest toestemming geven en dat gaf ze niet, zei ze triomfantelijk.

Vader Willem was alleen afgereisd naar Eindhoven om de bruiloft bij te wonen. De afwezigheid van Dina deed hij af met: ziek, niet lekker, de reis is ook wel ver.

De toestemming van moeder was er wel, per akte van de notaris. Ze haalde bakzeil toen er gedreigd werd dat de rechter om toestemming zou worden gevraagd. Dat wilde ze niet. Maar op

de bruiloft verschijnen deed ze niet.

Moeder werd soms vreemd, dacht Rica toen. Of begon het nu meer op te vallen? Rica dacht een enkele keer aan een beginnende seniliteit. Het kwam in haar familie meer voor. Een van de grootmoeders had het ook gehad, die was op het eind van haar leven net een klein kind, ze speelde met poppen.

Nu Frieda getrouwd was, moest Rica maar weer thuis komen wonen, vond Dina kort na de bruiloft. Een vrouw alleen in een grote stad, dat hoorde niet. Dat ging altijd verkeerd. Er was weer werk genoeg te vinden in Twente, ze kon zo de fabriek in en daar verdiende ze een beter loon dan op een kantoor.

Dat was een gezang dat ze al jaren zong, al vanaf dat de twee zusters waren vertrokken uit de ouderlijke woning.

Rica had er niet op gereageerd. Ze kende haar moeder zo langzamerhand wel. Als ze al eens naar Twente afreisde, moest ze de klaagzang over geld aanhoren alsof ze door een bezoek haar moeder aan de rand van de financiële afgrond bracht.

Ze had haar kennissenkring opgebouwd in deze grote stad, net als Frieda. Ze zou niet meer

passen in dat kleine dorp in Twente, merkte ze op tegen haar zuster.

Frieda had lang naar een huis in de stad gezocht en dat viel niet mee. Ze waren met weinig tevreden, zeiden zij en Twan. Een paar kamers, desnoods een voorkamertje en een slaapkamertje.

Veel jonge mensen met jarenlange verkering zochten naar woonruimte nu de economie een beetje begon aan te trekken.

Rica had sterk opgezien tegen het moment dat Frieda zou trouwen. Dan zou ze alleen in deze kamer wonen, zuchtte ze soms. Rica had nog steeds geen vriendschap aangeknoopt met een man, tot verwondering van meerderen in haar omgeving. Ach, het verhaal van Rica was niet bekend, zeker niet in deze omgeving.

Maar er waren mannen geweest. Nette mannen, aardige mannen, minder aardige mannen ook. De broer van Twan bijvoorbeeld.

Kars was lastig en opdringerig geweest toen de beide zusters pas in Eindhoven woonden. Het had zelfs een rechtszaak kunnen worden toen hij Paul Kemperink een flinke optater verkocht met de mededeling dat hij van zijn verloofde moest afblijven. Er was echter helemaal niets tussen

haar en de broer van Twan. Kars had zich dingen in het hoofd gezet die niet bestonden. Dat was al vaker gebeurd, had zijn vader verteld.

Ze waren daarna met hem naar een speciale dokter gegaan, een psychiater. Het leek alsof Kars genezen was, maar Rica bleef toch liever uit zijn buurt. Net zoals ze uit de buurt bleef van Paul Kemperink.

Tja, Paul Kemperink.

Rica was de man die haar zo te kijk zette op het gemeentehuis nog steeds niet vergeten, al was het inmiddels bijna vijf jaar geleden.

Ergens had ze het helemaal niet zo erg gevonden dat hij die optater kreeg toen hij haar opzocht met een gestameld excuus. Ze kon echter van Paul Kemperink zeggen wat ze wilde, maar hij had aan die schermutseling geen enkele schuld. Het was Kars die zich iets in het hoofd had gezet dat er niet was.

Naar aanleiding van die gebeurtenis was er een verzoek gekomen om te praten met Paul. Dat gesprek had Rica lang afgehouden. Daar had ze geen trek in. Ze hoefde hem nooit meer te zien. Nog bijna lijfelijk voelde ze de vernedering van dat harde 'nee' in die trouwzaal, zelfs nu nog na al die jaren.

Uiteindelijk was dat gesprek er toch gekomen, een stoterig, onvriendelijk en bits gesprek van Rica's kant. Ze waren niet nader tot elkaar gekomen en Rica had er ook geen enkele poging voor ondernomen.

Hij wel, dat had Frieda ronduit gezegd. Die had bij dat gesprek gezeten op verzoek van Rica.

'Je had wat toeschietelijker kunnen zijn,' had Frieda nog opgemerkt.

'Hoezo? Wat ben ik aan hem verplicht?'

'Niets,' had Frieda gezegd. 'Maar daarom hoef je nog niet zo te snauwen. Nu laat je zien dat je ondanks alles niets vergeten bent en dat het je nog pijn doet.'

'Het was niet niks, zoals hij me daar voor gek zette met zijn "nee" in de trouwzaal.'

Frieda had haar lang aangekeken met een speciale blik. Jij trouwde met hem. Jij liet je naar het gemeentehuis praten terwijl je niets om hem gaf, zeiden die blikken.

'Ik wil het er niet meer over hebben,' had Rica haar bezeerd toegebeten.

Ze hadden er niet weer over gesproken.

Rica had hem ook niet meer gezien in al die jaren. Hij kon allang weer in zijn oude baan in Almelo zitten, hij kon zelfs allang getrouwd zijn.

Het maakte Rica niet uit, zolang hij maar mijlenver wegbleef.

Andere zaken waren langsgekomen. Frieda had haar woning gevonden, een hele woning nog wel. De nieuwbouwhuizen in Woensel-Zuid werden uitgegeven. Twan was er meteen achteraan gegaan en de kans was groot, hij was bij de eerste inschrijvers.

Het had Rica niet echt blij gemaakt. Ze zou straks alleen wonen bij Mien. Dat was een best mens, maar het was niet haar zuster Frieda.

Het had Rica nerveus en onzeker gemaakt. Ze naderde de dertig, en ze keek om zich heen over de ijverig typende vrouwen naast en achter haar. Ze was lang niet de oudste van de vrouwen op haar afdeling, stelde ze zich dan gerust.

Wat wilde ze met haar leven? Tot aan haar pensioen op deze afdeling brieven tikken en administratief werk doen? Waarom niet, had ze toen gedacht. Ze was zelfstandig, ze verdiende haar eigen geld.

Het moment zou ooit komen dat ze alleen stond met alleen maar getrouwde kennissen, had ze later gedacht toen Frieda als stralende bruid naar haar nieuwbouwwoning vertrok.

Een ogenblik had Rica nog gedacht: toch

terug naar huis, naar Twente?

O nee, daar bedankte ze feestelijk voor. Moeder met haar hysterische gedoe en haar wispelturigheid. Zelfs de zachtaardige vrouw van Dirk, hun broer, kreeg nog ruzie met haar.

Een jaar later had ze erom kunnen lachen. Het viel zo verschrikkelijk mee. Natuurlijk was Frieda getrouwd en vertrokken, maar het leven alleen had ook zijn voordelen. Ze had veel meer ruimte. Het was soms benauwd geweest met z'n tweetjes in die kleine kamers. Rica had vriendinnen en kennissen gevonden in de stad. Er was altijd wel iemand met wie ze een avondje uit kon gaan.

En toen werd de situatie in Nederland heel anders. Er dreigde oorlog, de mannen werden opgeroepen voor mobilisatie. Oorlog, niemand beseftte wat dat woord precies inhield.

Ruim twintig jaar geleden heerste er ook een oorlog in Europa. Nederland was verstandig, het land bleef neutraal. Dat wilde de regering nu ook, maar sommige stemmen zeiden dat het dit keer niet zou lukken.

Waarom eigenlijk niet, dachten de meesten. Er lagen slechte jaren achter hen, het werd nu

juist weer wat beter. Er was weer werk, er werd weer getrouwd, huizen werden ingericht, meubels gekocht. Het ging de goede kant op.

Ja, en toen ging het helemaal verkeerd op die tiende mei 1940. Nederland werd bezet door de Duitsers. Ach, het viel allemaal zo mee, zo vlak na de capitulatie. Het leven werd bijna weer normaal.

Het bedrijf waar Rica werkte, had veel orders gekregen in dat eerste jaar van de bezetting. Iedereen verdiende een goede boterham, de lonen waren gestegen.

Maar toch, ergens klopte het niet, dacht Rica, al zei ze het niet hardop.

Het leven leek grauwer geworden. Er kwamen andere wetten en andere bestuurders. Er werden wetten uitgevaardigd die niet pasten in dit land, zei ze soms voorzichtig.

En in maart vorig jaar was gebeurd wat in geen honderd jaar in Nederland was gebeurd: achttien mannen werden terechtgesteld. Doodgeschoten. Ze hadden zich verzet tegen de bezetter en waren verraden.

Iedere Nederlander moest een persoonsbewijs hebben. Je mocht van twaalf uur 's nachts tot vier uur 's morgens niet meer buiten komen.